NAJVAŽNIJE TOČKE: ŠTO JE DOISTA VAŽNO U RASPRAVI O BIBLIJSKOJ JEDNAKOSTI

Andrew Bartlett · Njemački prijevod: Hans-Jörg Ronsdorf · kolovoz 2026. · revidirano u listopadu 2026.

Stručna je rasprava opsežna i može biti prilično zbunjujuća, ali postoji nekoliko važnih, središnjih točaka. Na ključnim mjestima komplementarna tumačenja odstupaju od Svetoga pisma ili Svetom pismu dodaju nešto čega u njemu zapravo nema.

UVOD

Rasprava između komplementarista i egalitarista *šikara* je i *močvara* proturječnih mišljenja o tome što Sveto pismo u tom pogledu uči. („Komplementaristi“ zastupaju shvaćanje da su muškarci i žene doduše jednaki pred Bogom, ali da je Božja volja da muškarci vode žene, osobito u braku i u crkvi. „Egalitaristi“ zastupaju shvaćanje da i muškarci i žene mogu preuzimati zadaće vodstva.)

U to se ubrajaju proturječna mišljenja o značenju riječi i odlomaka u Bibliji te proturječna mišljenja o povijesnoj i kulturnoj pozadini onoga što Biblija kaže.

Standardno djelo komplementarista, *Recovering Biblical Manhood and Womanhood*, koje su uredili John Piper i Wayne Grudem, ima 684 stranice (tiskano izdanje 2021.). Grudemovo opsežno djelo *„Evangelical Feminism and Biblical Truth“* ima 856 stranica. Aktualni videoserijal Mikea Wingera o temi *„Women in Ministry“* traje 43 sata.

Na egalitarnoj odnosno mutualističkoj strani rasprave knjiga Phila Paynea *„Man and Woman, One in Christ“*, koja se usredotočuje isključivo na Pavlove poslanice, ima više od 500 stranica. Treće izdanje knjige *„Discovering Biblical Equality“*, koju su uredili Ron Pierce, Cynthia Westfall i Christa McKirland, ima 698 stranica.

Osim toga, postoje brojne druge knjige s obje strane rasprave – većinom opsega od 200 do 400 stranica.

Moja nova knjiga, *„True Complementarity: The way of Christ for men and women“* (izašla u listopadu 2026. u izdanju Apollosa), bavi se svim tim različitim argumentima i stoga je otprilike jednako opsežna kao Grudemovo opsežno djelo.

Ako imate vremena i poziv da proučite i prosijete sav taj materijal, to je dobro. No ako nemate, što onda? Što je s vjernikom koji u životu već ima toliko toga da nosi koliko može podnijeti? Što je s pastorom koji je ionako već prezauzet i neprestano se trudi držati korak?

Moj je cilj u ovom članku iz cijele rasprave izdvojiti *važne* točke i *najvažnije* točke.

Važne točke jesu one koje najjasnije vode do mutualističkog stajališta – stajališta uzajamnosti i jednakosti. Zatim ću od važnih točaka izdvojiti *dvije najvažnije točke*. To su dvije središnje točke za koje vjerujem da same po sebi komplementarnom stajalištu izmiču tlo pod nogama. Kad bismo imali jednu minutu da objasnimo zašto mutualisti odbacuju komplementarno stajalište, to bi bile dvije točke koje bismo trebali spomenuti.

Nadam se da ću ovim člankom pomoći da komplementarna braća i sestre dođu na bolje mjesto, na mjesto gdje je nebo iznad njih blaže plavo, a zemlja pod njima ljupkije zelena.

Najprije ću iznijeti pozitivan prikaz mutualističkog stajališta.

Zatim ću objasniti deset bitnih točaka u kojima komplementarno stajalište odstupa od onoga što kaže Sveto pismo. Obradit ćemo ih uglavnom kanonskim redom – doduše ne posve točno, jer je smisleno razlikovati brak i službu. To će činiti najveći dio našega sadržaja.

Na kraju ćemo izdvojiti dvije najvažnije točke. Jedna se tiče Pavlova izbora riječi u 1 Tim 2,12. Druga se tiče nepostojanja Božjih uputa muškarcima da čine ono što komplementaristi muškarcima propisuju. Na kraju članka vidjet ćete zašto su to dvije najvažnije točke.

MUTUALISTIČKO GLEDIŠTE

Mutualističko gledište na muškarce i žene polazi od zajedničkog temelja oko kojega se slažu i komplementarni stručnjaci. Taj je zajednički temelj odbacivanje tradicionalnog većinskog mišljenja o ženama.

Povijesno gledano, žene su bile podređene muškarcima. Kao glavni razlog te podređenosti navodila se manja vrijednost žena – žene su po naravi smatrane manje vrijednima, pa su stoga trebale biti podređene i po rangu. Zbog svoje prirodne inferiornosti trebale su biti potčinjene muškarcima u svakom području života – u društvu i javnom životu, u obitelji i u crkvi.

Omalovažavanje inteligencije i moralnih sposobnosti žena nije bilo neko čudno rubno mišljenje. Bilo je to prevladavajuće gledište. Mogli bismo navesti velika imena kršćanstva, kao što su Klement Aleksandrijski, Augustin, Toma Akvinski, Luther, Calvin, pa čak i Wesley.

Kao ilustraciju navodim što je vodeći puritanski teolog Richard Baxter napisao 1665. godine. On savjetuje muškarcima da prije ženidbe razmisle koliko će im strpljenja trebati s obzirom na narav žena:

> *„Nije malo strpljenje koje od vas traži prirodna slabost ženskoga spola. Osim nekolicine koje su strpljive i muževne, žene su općenito živahne mašte, nježne, strastvene i nestrpljive, lako sklone srdžbi, ljubomori ili nezadovoljstvu; osim toga, slaba su razuma i stoga nesposobne same sebe popraviti. One su između muškarca i djeteta: nekolicina ima više od muškarca, a mnoge više od djeteta; no većina je samo u nekom međustanju.“ (Baxter, A Christian Directory, dio 2: Christian Economics, pogl. 1.)*

To gledište na žene nije krajnost. Prije je pravilo.

I mutualistički i komplementarni stručnjaci s pravom odbacuju to tradicionalno gledište. Ono ne proizlazi iz Božje riječi, nego iz ljudske filozofije i kulture.

U povijesti Crkve bilo je uglednih glasova koji su proturječili većinskom mišljenju. Tako je, na primjer, u četvrtom stoljeću Bazilije Veliki odlučno potvrdio da su žene po naravi moralno i intelektualno ravne muškarcima (Bazilije, *O podrijetlu čovjeka*, govor 1). No većinsko mišljenje da su žene po naravi inferiorne muškarcima vrlo se uporno održavalo.

Nakon mnogo stoljeća rasprave, osobito od 17. do 20. stoljeća, većinsko se mišljenje u Crkvi krajem 1980-ih godina napokon promijenilo. Okrenulo se priznavanju istinske jednakosti ženine naravi s muškom – moralno i intelektualno –, kako je izražena u Svetom pismu.

Gospodin Isus nije odustao od čišćenja svoje Crkve.

Postanak

Temelj ispravljenoga gledišta na žene čini Post 1,26-28, gdje su i muškarci i žene stvoreni na Božju sliku kao suvladari nad Božjim stvorenjem.

Jednakost kao punopravnih ljudskih osoba na Božju sliku ne znači, međutim, da su muškarci i žene *istovjetni*. Bog nas je stvorio kao muškarca i ženu. Zato su muškarci i žene različiti. Oni se istinski nadopunjuju.

Upravo zbog razlika između muškaraca i žena upotrebljavam pojam „mutualist“ umjesto pojma „egalitarist“. Nažalost, neki ljudi pojam „egalitarist“ pogrešno shvaćaju kao lažnu tvrdnju da su muškarci i žene istovjetni.

Ovdje nam je potrebna biblijska perspektiva:

- Biti čovjek na Božju sliku primarno je; biti muškarac ili žena važno je, ali sekundarno.

Prisjetimo se da je Bog i životinje stvorio kao muško i žensko. No životinje nisu stvorene na Božju sliku. Božja slika nije u našoj spolnoj razlici, nego u našem ljudskom postojanju.

Nakon što su u Post 1,28 muškarci i žene označeni kao zajednički vladari – gdje se tema „vladanja“ spominje sljedeći put? U Post 3,16, gdje su ljudi zalutali i bili neposlušni Bogu. Bog upozorava ženu da će posljedica neposlušnosti biti vladavina muškarca („a on će vladati nad tobom“).

U životnu stvarnost spada to da muškarci imaju veću mišićnu snagu od žena i da muškarci ne rađaju djecu. Kad se dakle ljudi odluče biti neposlušni Bogu i sebe staviti na prvo mjesto, to u pravilu dovodi do toga da muškarci vladaju nad ženama. To je Post 3.

No Božji izvorni plan u Post 1 nije bila muška vladavina (muškarci nad ženama), nego zajednička vladavina (muškarci i žene nad stvorenjem).

Stari zavjet općenito

Stari zavjet svjedoči da su žene, ondje gdje djeluje Božji Duh, pozvane preuzimati zadaće vodstva.

Pritom se možemo sjetiti Mirjam (Izl 15; Br 12; 1 Ljet 5,29; Mih 6,4), Hulde (2 Kr 22; 2 Ljet 34) i osobito Debore (Suci 4-5).

U Starom zavjetu, prije vremena kraljeva, postoje samo tri od Boga postavljene vodeće osobe koje u sebi sjedinjuju funkcije vrhovnog vođe naroda, proroka, vrhovnog suca i vrhovnog zapovjednika: Mojsije, Samuel i Debora.

Bog nije protiv toga da žene obnašaju vodeće položaje. Jer žene su, jednako kao i muškarci, stvorene na Božju sliku.

Isus

U židovskoj kulturi prvoga stoljeća žene su – kao i drugdje – smatrane moralno i intelektualno inferiornima muškarcima. No Isus se prema ženama nije odnosio kao prema ljudima drugoga reda. Primio ih je kao punopravne učenice uz muškarce.

U evanđeljima Isus poučava svoje učenike kako trebaju živjeti. U svom poučavanju ne pravi razliku između načina života muškaraca i načina života žena.

Kako onda objasniti to što je pozvao dvanaest apostola – sve redom muškarce?

To je bio postupak vezan uz vrijeme. Bio je to simbol koji je podsjećao na dvanaest patrijarha. U Isusovo vrijeme u Izraelu već stotinama godina nije bilo dvanaest plemena. Simbolična gesta okupljanja dvanaestorice muškaraca oko sebe pokazivala je da on sada oko sebe iznova oblikuje izraelski narod.

Privremena funkcija toga simbola potvrđuje se u Dj 1, gdje Petar daje upute o Judinu nasljedniku. Nasljednik mora biti muškarac koji je tijekom cijeloga Isusova javnog djelovanja pripadao skupini učenika (Dj 1,21-22). To je jednokratno.

Postoji jednako vrijedan biblijski pandan simbolici Dvanaestorice. Pokazuje se pri Isusovu uskrsnuću. To je njegov namjeran izbor žena kao prvih koje su trebale posvjedočiti da je uskrsnuo od mrtvih. To vidimo u izvještajima o uskrsnuću u Mt 28, u Lk 24 i u Iv 20. Taj simbolični čin pokazuje da se nesreća iz Post 3 sada ponovno dovodi u red. Kao što je rekao Toma Akvinski – aludirajući na Evu, koja je navela Adama da jede od zabranjenoga ploda:

„Kao što je žena prva navijestila riječi smrti, tako je i žena trebala prva navijestiti riječi života“ (Toma Akvinski, Komentar Evanđelja po Ivanu, predavanje 3 o Iv 20).

1 Kor 7

Sada dolazimo do najduljega odlomka u Novom zavjetu na temu braka: 1 Kor 7.

To je jedino mjesto u Bibliji na kojem se izričito govori o autoritetu u braku i o tome kako se u braku trebaju donositi odluke.

Ima li muž u 1 Kor 7 autoritet koji žena nema? Nema. Oni su jedno tijelo. U 4. retku Pavao za autoritet muža i za autoritet žene upotrebljava potpuno iste izraze. Njihov je autoritet uzajaman.

Je li u 1 Kor 7 muž onaj koji donosi odluke? Nije. U 5. retku Pavao kaže da se odluke o tome da zajedno provode vrijeme u molitvi i o spolnom odnosu trebaju donositi u međusobnom dogovoru. To je uzajamnost u braku.

Ef 5 i 1 Pt 3

U Ef 5,21 Pavao poziva sve vjernike na uzajamnu podložnost, pri čemu se svatko podlaže drugima.

Neki tumači prave iznimku za muževe u odnosu na njihove žene. Pavao to, međutim, ne čini. U Božjoj riječi takva iznimka nije utvrđena.

Nakon što je Pavao u 21. retku pozvao sve vjernike na uzajamnu podložnost, zašto onda u recima 22-24 nastavlja izričito podsjećati žene da se podlažu svojim muževima? Vjerojatno su neke kršćanske žene u Efezu mislile da im njihov novostečeni ravnopravni položaj s muževima u Kristu daje razlog da se ne podlažu i da se prema muževima ne odnose s poštovanjem. Pavao ih podsjeća da se podlažu i da iz strahopoštovanja prema Kristu poštuju svoje muževe.

U tom odlomku Pavao upotrebljava metaforu glave kako bi pokazao kako se muž treba ponašati prema svojoj ženi. To nije metafora vladavine, nego onoga što bismo mogli nazvati „ulogom spasitelja“ (vidi 5,23). Pritom misli: što čini glava kad je povezana s tijelom? Hrani ga i brine se za njega.

Njegova metafora glave i tijela oslanja se na raširenu predodžbu da glava hrani tijelo. Kao što Krist požrtvovnom ljubavlju hrani svoj narod s kojim je sjedinjen, tako je i muž pozvan da požrtvovnom ljubavlju hrani svoju ženu i brine se za nju, s kojom je sjedinjen u jedno tijelo (5,25-33a).

Mislim da Pavao ovdje primjenjuje načelo koje je postavio Isus:

> *„Komu je mnogo dano, od njega će se mnogo i tražiti; i komu je mnogo povjereno, od njega će se još više zahtijevati.“ (Lk 12,48)*

Muževi imaju veću tjelesnu snagu i društvene prednosti. Zato nose veću odgovornost za požrtvovnu ljubav i služenje prema svojim ženama. To je značenje njihove uloge glave.

Petrov je nauk u skladu s Pavlovim. U 1 Pt 3 Petar upućuje muževe da se prema svojim ženama odnose ponizno i obzirno i da im iskazuju čast kao subaštinicama novoga i vječnoga života.

Služba žena u Novom zavjetu

Pogledamo li izvještaj o tome kako je Duh Sveti izliven na dan Pedesetnice i pozorno ga pročitamo, možemo prepoznati djelovanje Duha Svetoga: žene su zajedno s muškarcima javno navješćivale Božja velika djela pred mješovitom publikom muškaraca i žena (Dj 1,14; 2,1-18). Petar je ono što se dogodilo objasnio navodeći proroka Joela: „Vaše će kćeri prorokovati“ (Dj 2,17).

Kao i u Starom zavjetu, samo sada još snažnije, sam Bog potiče žene da javno služe i muškarcima i ženama.

U Djelima apostolskim žene nakon Pedesetnice aktivno sudjeluju u širenju Isusove poruke (Dj 8,1-4; 18,18-26; usp. „muževi“ u Dj 11,20).

U poslanicama i apostol Petar i apostol Pavao poučavaju da se služba temelji na duhovnim darovima. U 1 Kor 12 Pavao potiče Korinćane – muškarce i žene – da revno teže za većim darovima apostola, proroka i učitelja.

U različitim odlomcima koji poučavaju o darovima nema nikakve naznake da Bog darove vodstva ili poučavanja daruje samo muškarcima (Rim 12,3-8; 1 Kor 12,1-30; Ef 4,11-13; 1 Pt 4,10-11). Takvo bi ograničenje bilo prilično iznenađujuće s obzirom na Gal 3,28:

> *„Nema tu ni Židova ni Grka, nema ni roba ni slobodnjaka, nema muškog i ženskog; jer ste vi svi jedan u Kristu Isusu.“ (Gal 3,28)*

Među darovite žene Novoga zavjeta ubrajaju se proročice kao što su Filipove kćeri (Dj 21,9), đakonica Feba (Rim 16,1-2), učiteljice Marija i Priska te apostolica Junija, koja je utirala put (Dj 18; Rim 16,3-4.6-7; Ivan Zlatousti, 31. homilija o Poslanici Rimljanima).

U 1 Kor 11 vidimo da su žene i muškarci zajedno preuzimali aktivnu vodeću ulogu u mjesnim crkvama tako što su prorokovali i predvodili u molitvi. Isto tako Pavao u 1 Kor 14,26 kaže da „svatko“ na ovaj ili onaj način aktivno pridonosi, uključujući i poučavanje.

To je uzajamnost u službi.

Otkrivenje

Mutualističko gledište, prema kojemu muškarci i žene zajedno vode ili vladaju, upućuje na veliku viziju iz Otk 5.

Ivanova vizija opisuje ishod velikoga otkupiteljskog djela Isusa, Jaganjca, koji je svojom krvlju otkupio ljude iz svakoga plemena, jezika, puka i naroda:

> *„Učinio si ih našem Bogu kraljevstvom i svećenicima, i oni će kraljevati na zemlji!“ (Otk 5,10)*

Time se napokon ispunja Božja namjera za čovječanstvo – muškarci i žene kao suvladari –, koju smo već vidjeli u Post 1. To je vizija da svi vjernici kao Božji svećenici vrše njegovu vladavinu nad zemljom – ne samo muškarci.

To je pozitivna poruka: uzajamnost u braku, uzajamnost u službi, muškarci i žene zajedno kao Božji predstavnici.

OCJENA KOMPLEMENTARNIH GLEDIŠTA U DESET TOČAKA

Da kažem jasno: ne dovodim u pitanje iskrenost onoga u što vjeruju komplementarna braća i sestre. Ono što ipak propitujem jest ispravnost tih gledišta kao vjernog prikaza onoga što Sveto pismo doista kaže.

Komplementarni se učitelji slažu s mutualistima u tome da su žene ljudska bića stvorena na Božju sliku jednako kao i muškarci. Ipak kažu da bi muškarci trebali dobrohotno vladati nad ženama, voditi ih, vršiti autoritet nad njima ili donositi odluke za njih.

Ne oslanjaju se na izvorni tradicionalni razlog za vodeću ulogu muškaraca. Više nije riječ o tome da su žene po naravi manje vrijedne. Umjesto toga kažu da je Bog muškarcima i ženama dodijelio različite „uloge“ – u braku, u crkvi, a možda i u društvu u širem smislu.

Proći ćemo kroz deset točaka u kojima komplementarno gledište uspoređujemo s onim što kaže Sveto pismo.

No prije nego što to učinimo, valja uočiti da se riječ „uloga“ u Bibliji ne pojavljuje.

Kad se priznalo da je tradicionalno većinsko mišljenje Crkve o ženama bilo pogrešno, komplementaristi su razvili novo opravdanje za to da žene podrede vodstvu muškaraca, služeći se sociološkim jezikom „uloga“.

Ta predodžba o „ulogama“ muškaraca i žena izum je 20. stoljeća. U biblijskim komentarima od prvoga do 19. stoljeća nema joj traga. No u izdanju knjige Recovering Biblical Manhood and Womanhood iz 1991. godine pojam „uloga“ upotrebljava se više od 700 puta.

Budući da je Bog ženama dao iste moralne i intelektualne osobine kao i muškarcima i darovao im darove vodstva, čini se da nema uvjerljivog razloga za navodnu dodjelu „uloga“ – a upravo tu dodjelu oni naučavaju.

1) Post 2 i 3

Prema mišljenju komplementarnih stručnjaka, Post 2 i 3 pokazuju da je Bog muškarce odredio da prema ženama ili svojim suprugama vrše dobrohotnu vodeću ulogu. Tvrde da u tim poglavljima nalaze „naznake“ muškog vodstva.

Pregledavajući relevantnu literaturu pronašao sam 13 točaka koje su različiti stručnjaci navodili kao naznake muškog vodstva u ta dva poglavlja.

Da navedem primjer: Bog je ženu stvorio kao muškarčevu „pomoćnicu“. To bi trebala biti naznaka koja implicira mušku vodeću ulogu.

Da je Knjiga postanka izvorno napisana na engleskom, možda bismo u njoj mogli prepoznati takvu implikaciju. Riječ „pomoćnik“ obično upotrebljavamo u smislu podređenoga asistenta.

No Knjiga postanka napisana je na hebrejskom. Riječ za „pomoćnicu“ glasi *ezer*. U hebrejskom se često kaže da je Bog Izraelov *ezer*. No to nije naznaka da je Bog Izraela odredio za Božjega vođu! Ta navodna implikacija riječi *ezer* u hebrejskom jeziku ne postoji.

Sada bismo mogli proći kroz svih 13 navodnih naznaka i pokazati zašto su problematične. Odlučujuća je točka ipak drugačija i znatno jednostavnija.

Odlučujuća je točka ova: navodne naznake nisu dovoljne.

Ako netko tvrdi da muškarci imaju od Boga danu dužnost voditi žene, onda imamo pravo pitati: Gdje se to muškarcima zapovijeda? Gdje se muškarcima kaže da je to njihova od Boga dana dužnost?

Ni u Post 2 ni u Post 3 nema takve zapovijedi muškarcima ni tvrdnje o dužnosti muškaraca. To je dodatak Svetom pismu.

2) Stari zavjet općenito

Prema mišljenju komplementarnih stručnjaka, Stari zavjet pokazuje da je Bog vodeću ulogu pridržao za muškarce. Pritom upućuju na muške kraljeve i muške svećenike.

Bilo bi korisno raspraviti zašto njihovi argumenti, koji se oslanjaju na kraljeve i svećenike, nisu uvjerljivi.

No odlučujuća je točka kod Staroga zavjeta jednostavno to da vodeća uloga u stvarnosti nije pridržana za muškarce. Već smo utvrdili Deborinu sličnost s Mojsijem i Samuelom. Božji izbor Debore za vođu njegova naroda proturječi predodžbi da je Bog vodeću ulogu pridržao za muškarce. To je pravilo naknadno dodano Starom zavjetu; u njemu ga nema.

A ako bi netko iznio ovaj argument … Ne – u tekstu nema nikakve naznake da je to nekako bila Božja kazna za Izrael što im je nametnuo uspješnu voditeljicu pod kojom je zemlja 40 godina imala mir. Ni Bog ni narod ne izražavaju nikakve zadrške prema Debori kao voditeljici.

3) Isus

Mogli bismo opširno raspravljati o tome kako se Isus odnosio prema ženama i o različitim teorijama zašto je Isus izabrao dvanaest muških apostola. Odlučujuća se točka u evanđeljima ipak sastoji od dviju činjenica o Isusovu poučavanju.

Činjenica 1: Isus je svojim učenicima svjesno dao mnoge bezvremenske zapovijedi koje će biti važne za buduće naraštaje.

Veliki nalog zahtijeva od budućih učenika da pridobivaju nove učenike i „uče ih da drže sve što sam vam zapovjedio“ (Mt 28,20). Da bismo dakle bili vjerni učenici, moramo pomno paziti na ono što je Isus zapovjedio.

Činjenica 2: Među bezvremenske zapovijedi koje je Isus dao ubrajaju se zapovijedi o vodstvu, o braku i o učeništvu. No on svjesno nije dao nikakvu zapovijed o tome da je vodstvo pridržano isključivo za muškarce, bilo u crkvi, u braku ili drugdje.

Komplementaristi vjeruju da je važno da muškarci vode, barem u braku i u crkvi. No čini se da Isus, naš Vođa i Gospodin, nije dijelio to uvjerenje. Da je to bilo važno, poučavao bi o tome. On to nije učinio.

4) 1 Kor 7

Bilo bi poučno raspraviti kako cijelo poglavlje pokazuje Pavlovo gledište potpune ravnopravnosti u odnosima između muškaraca i žena. No da bismo izdvojili srž, usredotočit ćemo se samo na 5. redak, u kojem Pavao upućuje kršćanske parove kako trebaju donositi odluke o spolnom odnosu i o zajedničkom vremenu molitve – u međusobnom dogovoru.

Komplementaristi moraju tvrditi da ta uputa predstavlja posebnu iznimku od muževe vodeće uloge i njegove odgovornosti za donošenje odluka.

No predodžba o posebnoj iznimci nema smisla. Ovdje je riječ o važnim – štoviše, središnjim – stvarima. Spolni je odnos tjelesna intimnost koja brak razlikuje od svih drugih odnosa. Zajednička je molitva duhovno srce braka. Ako se odluke o tim središnjim tjelesnim i duhovnim stvarima trebaju donositi u međusobnom dogovoru, kako onda može imati smisla tvrditi da bi muž u drugim, manje važnim vidovima bračnog odnosa nekako trebao preuzeti vodeću ulogu i donositi odluke?

Na to se ne može dati uvjerljiv odgovor.

Godine 1988. komplementarno je stajalište pomno zapisano u Izjavi iz Danversa, koju su potpisali mnogi poznati pastori i teolozi. No na ovome mjestu Izjava iz Danversa jednostavno zakazuje. Ona čak ni ne priznaje postojanje toga važnog biblijskog mjesta.

5) Ef 5 i 1 Pt 3

Postoji svašta zanimljivo o čemu bismo s dobrim razlogom mogli raspravljati u Ef 5 i u 1 Pt 3. Mogli bismo raspraviti suprotstavljena gledišta o tome što Pavao misli svojom metaforom „glave“ u Ef 5,23. Mogli bismo raspraviti različita objašnjenja Petrova spominjanja Sare, koja je Abrahama nazvala „gospodarom“ – što je tiho promrmljala sama za sebe, u nevjerničkom smijehu (1 Pt 3,6; Post 18,12). No odlučujuća točka ne zahtijeva da se bavimo time što je Pavao mislio „glavom“ ili da tumačimo pojedinosti Petrove argumentacije. Jer u odlučujućoj točki nije riječ o tome što Pavao i Petar kažu; *riječ je o tome što ne kažu*.

Možemo proći kroz Ef 5 i 1 Pt 3 tražeći uputu muževima da vladaju svojim ženama, da ih vode, da vrše autoritet nad njima ili da donose odluke za njih. No nećemo je naći, jer takvih uputa nema.

Pavao poziva muževe da ljube svoje žene. Kaže to triput. Petar poziva muževe da se prema svojim ženama odnose obzirno i da ih poštuju. No nijedan od apostola ne daje muškarcima upute koje komplementaristi navode.

Izjava iz Danversa prikazuje navodnu dužnost muževa da vode svoje žene kao vrlo važnu. Tvrdi da će zanemarivanje ili nijekanje njihove dužnosti vodstva dovesti do razornih posljedica u obiteljima (Izjava iz Danversa, tvrdnja 10). No nije legitimno izmisliti Božju zapovijed i tvrditi da je muškarcima vrlo važno da je poslušaju.

Kad komplementaristi kažu da Bog zahtijeva da muževi vladaju svojim ženama, da ih vode i da vrše autoritet nad njima ili da donose odluke za njih, oni Božjoj riječi dodaju ljudsku predaju.

6) Služba žena u Novom zavjetu

Kad je riječ o službi žena u Novom zavjetu, opći je pristup komplementarnih tumača da ono što su žene činile umanje ili omalovaže.

Mnogo bismo toga mogli reći o slabostima njihovih tumačenja. Najjasnija je i najvažnija točka ipak poteškoća koju imaju s primjerom Priske, koja poučava Apolona u Dj 18.

Kažu: Ah, to je bio samo privatni teološki razgovor između nekoliko bilo kojih vjernika. No ako obratimo pozornost na kontekst, to objašnjenje nije dovoljno.

Tko je pročitao tu priču, zna što se događa.

Tročlani tim za osnivanje crkve stiže u Efez – Pavao, Priska i Akvila. Pavao može navješćivati evanđelje u sinagogi i ondje dobiva pozitivne odgovore od Židova. Oni žele da ostane i nastavi poučavati, ali on odlučuje putovati dalje.

Kad dakle putuje dalje, koga ondje ostavlja da se brine za novu skupinu vjernika? To moraju biti Priska i Akvila. Oni su dva člana tima koja ostaju.

Kad stigne Apolon, Priska i Akvila čuju ga kako govori i zabrinu se. Iako je učen i snažan govornik, Apolon mora točnije razumjeti Božji put. Zato ga Priska i Akvila uzmu k sebi i poučavaju ga.

Komentatori ranih stoljeća itekako su razumjeli da se Priskino ime navodi prije imena njezina muža zato što je ona bila glavna učiteljica (na primjer Ivan Zlatousti, 30. homilija o Poslanici Rimljanima; Ivan Zlatousti, Prva homilija o Priski i Akvili).

Zašto bi onda utjecajni Apolon slušao Prisku i Akvilu ili ih uopće uzimao u obzir – osobito kad je glavna učiteljica žena? Zato što su oni Pavlovi suradnici, koje je ondje ostavio da poučavaju nove vjernike i brinu se za njih.

Kad ispravljaju Apolona, to nije samo privatni razgovor između bilo kojih vjernika. Kao preostali članovi tima, odgovorni za duhovnu skrb o novim vjernicima, oni vrše svoj autoritet kako bi ga ispravili.

Luka umeće tu priču kako bi pokazao kako je Pavao širio svoju službu po suradnicama i suradnicima koje je osposobio. Ona ilustrira metodu koju Pavao opisuje Timoteju u 2 Tim 2,2:

> *„što si čuo od mene pred mnogim svjedocima, to povjeri vjernim ljudima koji će biti sposobni i druge poučiti.“ (2 Tim 2,2)*

Ti vjerni ljudi nisu muškarci, nego žene i muškarci. U tom retku spol nije određen.

7) 1 Kor 11

1 Kor 11,2-16 teško je mjesto u Pismu o frizurama ili pokrivalima za glavu.

Pavao i muškarcima i ženama daje neke ispravljajuće upute za slučaj da vode crkvu prorokujući ili moleći naglas. Korinćani su znali što se događa u Korintu i u njihovim crkvama, pa im njegove upute vjerojatno nije bilo teško razumjeti. Nama je to ipak teže. O pozadini se mnogo raspravlja.

Komplementaristi se tim odlomkom služe za svoju teologiju uloge vodstva. Pavlovu metaforu „glave“ u 3. retku tumače na sporan način, 10. retku dodaju riječi i time izvrću smisao, tako da on kaže suprotno od onoga što ondje zapravo piše.

U svojoj novoj knjizi predlažem tumačenje toga poglavlja, nastalo uz veliku pomoć Phila Paynea, u kojem se sve smisleno uklapa, i navodim osam točaka u kojima su komplementarna tumačenja toga odlomka u proturječju sa stvarnim Pavlovim riječima.

No time se ovdje ne moramo pobliže baviti, jer je odlučujuća točka, kao što sam rekao, vrlo jednostavna. Kako god se odlomak tumačio, jasna je i neosporna činjenica da Pavao u 1 Kor 11 ne postavlja granice opsegu službe žena.

On potvrđuje da žene prorokuju i pred muškarcima i pred ženama. Potvrđuje da žene mole naglas u prisutnosti muškaraca i žena. Ženama ne zabranjuje ni propovijedanje, ni poučavanje muškaraca, ni pastorsku službu ili vođenje crkve, ni bilo koju drugu djelatnost u službi.

Komplementarističkih ograničenja službe žena u tom odlomku nema.

8) 1 Kor 14,34-35

Ti reci triput, na tri različita načina, kažu da žene u crkvi moraju potpuno šutjeti.

Prijevod Elberfelder CSV (njemački prijevod Biblije) donosi retke 34-35 ovako:

[1] Žene neka šute na sastancima.

[2] jer im nije dopušteno govoriti, nego neka se podlažu, kao što i Zakon kaže.

[3] Ako pak žele nešto naučiti, neka kod kuće pitaju svoje muževe; jer sramotno je ženi govoriti na sastanku.

Najupadljivije je u tim riječima to što ne izražavaju Pavlovo vlastito gledište.

Pavao je u poglavljima 11, 12, 13 i 14 poučavao o tome kako treba urediti govorne priloge muškaraca i žena na okupljanju crkve u skladu s njihovim duhovnim darovima, kako bi se njihovi prilozi odvijali časno, s ljubavlju i u pristojnom redu. No žene ne mogu davati govorne priloge u skladu sa svojim darovima ako im nije dopušteno govoriti!

Većina komplementarnih tumača bez oklijevanja priznaje da Pavao ne može misliti ono što ti reci doista kažu: da žene u crkvi moraju šutjeti i ne smiju govoriti.

Vodeće komplementarno mišljenje kaže da Pavao ovdje želi zabraniti samo određenu vrstu govora žena – naime prosuđivanje ili ocjenjivanje proroštava, što bi, po njihovu mišljenju, proturječilo „muškoj ulozi vodstva“. No to mišljenje nije održivo. U proturječju je s jasnim riječima, koje su naglašene i bez ograničenja.

Kad bi teza da je zabranjeno prosuđivanje proroštava bila točna:

- onda Pavao dovodi svoje slušatelje u zabludu time što jasno i razgovijetno izriče potpunu zabranu svake vrste govora žena, iako navodno namjerava ženama zabraniti samo prosuđivanje proroštava.
- onda svoje slušatelje dovodi u još veću zabludu time što potpunu zabranu ponavlja triput, kako bi je osobito naglasio.
- onda ih dovodi u zabludu time što jasno kaže da zabrana govora vrijedi kad su žene u crkvi, iako je navodno želi primijeniti samo kad se prosuđuju proroštva.
- onda kao jedini konkretan primjer primjene zabrane nelogično navodi postavljanje pitanja iz želje za učenjem, što je drukčija djelatnost od one koju navodno želi zabraniti.
- onda proturječi onomu što je upravo rekao u 29. retku o tome tko treba ocjenjivati proroštva. U 29. retku kaže da „drugi“ trebaju prosuđivati rečeno – to jest, drugi proroci trebaju prosuđivati proroštvo. Među „druge“ pripadaju i muškarci i žene.

- Zapravo proturječi cijeloj srži svoga nauka u poglavljima 11 do 14, naime da svaki ud crkve treba pridonositi u skladu sa svojim duhovnim darovima – što znači da bi žene s darom govora trebale taj dar koristiti, a ne šutjeti.

Pravila da žene ne smiju prosuđivati proroštva u tekstu nema.

Evo odlučujuće točke: kad pogledamo što ta dva retka posve jasno kažu, možemo biti sigurni da ta dva retka ne izražavaju Pavlovo vlastito gledište.

Postoje samo dvije realne mogućnosti da se razumije što se ovdje događa.

Prva je realna mogućnost da on navodi određenu skupinu protivnika kako bi im u onome što zatim kaže (u recima 36 do 40) proturječio.

Druga je realna mogućnost da su ta dva retka kasniji dodatak, nastao tako što je bilješka na rubu jednoga ranog prijepisa pri ponovnom prepisivanju poslanice preuzeta u glavni tekst. Ima i drugih takvih primjera u rukopisima Novoga zavjeta.

Zbog posebnih obilježja rukopisa, koja zahtijevaju objašnjenje, drugu teoriju smatram vjerojatno ispravnom – teoriju kasnijeg dodatka.

Izjava iz Danversa mudro se ne oslanja na ta dva retka. To je mudra suzdržanost, jer nitko nije pronašao zadovoljavajući način da ih protumači tako da izražavaju Pavlovo vlastito gledište. To je zato što ti reci ne izražavaju Pavlovo vlastito gledište.

9) 1 Tim 2

U Prvoj poslanici Timoteju Pavao piše Timoteju u Efez i daje mu upute kako postupati s krivim naukom i njegovim posljedicama.

Engleski prijevod Biblije najomiljeniji među komplementaristima jest ESV. U ESV-u 1 Tim 2,12 glasi:

> *„Ne dopuštam ženi da poučava ili da vrši autoritet nad muškarcem.“*

Njemački prijevod Elberfelder CSV donosi to ovako:

> *„Ali ne dopuštam ženi da poučava niti da vlada nad mužem, nego da bude u tišini.“*

Taj je redak u komplementarnom razmišljanju golemo važan, jer opravdava opća ograničenja službe žena.

Sljedeća dva retka – reci 13 i 14 – spominju Adama i Evu. Komplementarna tumačenja 12. retka shvaćaju Pavla tako da postavlja opće pravilo ponašanja – pravilo koje se temelji na Božjoj volji, kako je objavljena u Knjizi postanka, u priči o Adamu i Evi. Vjeruju da se Pavao poziva na načelo stvaranja o autoritetu muškarca nad ženom.

Postoji važna rasprava o tome poziva li se Pavao ovdje doista na načelo stvaranja ili prije upućuje na priču o Adamu i Evi kako bi potaknuo Timoteja da je upotrijebi kao primjer opasnosti koja nastaje kad zavedena žena poučava muškarca.

Postoji i važna rasprava o tome je li „vršiti autoritet“ točan prijevod. Po mom mišljenju bolji bi prijevod bio „nadvladati“ ili „gospodariti“ ili „dominirati“.

Postoji i važna rasprava o jednini „žena“ u recima 11 i 12. Je li riječ o određenoj osobi u Efezu koju Pavao ne želi imenovati ili on izriče neku vrstu opće tvrdnje? Ako izriče opću tvrdnju, koje su onda žene koje čine tu skupinu? Jesu li to sve žene ili su to određene bogate žene o kojima je upravo govorio u recima 9 i 10?

Postoji i važna rasprava o tome zašto je riječ „muškarac“ u 12. retku u jednini. Komplementaristi kažu da je u redu ako žena poučava jednoga muškarca, kao što je to činila Priska, ali da žene ne bi smjele poučavati skupine muškaraca – što Pavao tako ne kaže.

Za naše je potrebe, međutim, naša glavna pozornost usmjerena na kratku rečenicu u 12. retku: „Ali ne dopuštam“.

Na grčkom su to samo dvije riječi: ouk epitrepō, što bi se, ovisno o kontekstu, moglo prevesti ili s „ne dopuštam“ ili s „upravo sada ne dopuštam“.

Mislim da „upravo sada ne dopuštam“ bolje odgovara kontekstu, ali ostanimo pri prijevodu „Ali ne dopuštam“.

Ta mala rečenica, „ne dopuštam“ ili ouk epitrepō, nepremostiva je zapreka komplementarnom tumačenju. Jer Pavlova je formulacija jasan pokazatelj da on ne postavlja opće pravilo koje se temelji na objavljenoj Božjoj volji.

Dopustite da to objasnim.

Prema komplementarističkoj teologiji o muškoj „ulozi glave“, Pavao kaže da je pogrešno ako žena vrši autoritet nad muškarcem (r. 12) zato što je Bog stvorio Adama prije Eve (r. 13), a iz toga redoslijeda stvaranja izvodi se da je prema Božjem planu pogrešno ako žene imaju autoritet nad muškarcima. Iz toga slijedi da je kršenje Božjega plana stvaranja o muškom autoritetu nad ženskim jednako neposlušnosti prema objavljenoj Božjoj volji za muškarce i žene.

Ne poslušati objavljenu Božju volju jest grijeh. Činiti to svjesno jest pobuna protiv Boga. U skladu s tim u Izjavi iz Danversa stoji da je grješno kad se žene „opiru ograničenjima svojih uloga“ (Izjava iz Danversa, tvrdnja 4).

No ako Pavao govori o nečemu što je jednako grješnoj neposlušnosti prema objavljenoj Božjoj volji, kako onda objasniti Pavlov izbor riječi? Pavao ne može dati ili uskratiti dopuštenje da se griješi, da se ne posluša Boga ili da se pobuni. Tekst propisa za koji komplementaristi tvrde da ga Pavao izlaže u proturječju je s Pavlovim izborom riječi „ne dopuštam“ ili *ouk epitrepō*.

Zamislite da ste istaknuti kršćanski vođa koji – recimo – poučava o svetosti ljudskoga života i grješnosti ubojstva te svoj nauk potkrepljuje Knjigom postanka, jer su ljudi stvoreni na Božju sliku, kako kaže Post 1,26-27, isto tako Post 5,3 i ponovno Post 9,6. Možete li ozbiljno zamisliti da kažete ili napišete sljedeće: „Ne dopuštam da se ubija, jer Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku“?

Teško je zamisliti da bi čak i papa tako govorio. To je zato što nije na vama (ili na papi) da odlučujete je li ubojstvo ispravno ili pogrešno, i nije na vama (ili na papi) da ga dopustite ili ne dopustite. Ubojstvo proturječi objavljenoj Božjoj volji za ljude. Ne poslušati objavljenu Božju volju jest grijeh.

Kad biste iz nekog razloga bili odlučni upotrijebiti riječ „dopustiti“ da izrazite zabranu, depersonalizacijom biste priopćili da je riječ o općem pravilu, primjerice u „Božja riječ ne dopušta ubojstvo“ ili „Nije dopušteno ubiti“.

Primjer ubojstva dobro je prikladan zbog povezanosti s Knjigom postanka. Ubojstvo je, naravno, krajnji slučaj. No bio grijeh protiv objavljene Božje volje veći ili manji – srž ostaje ista.

Priznajem, doduše, da Pavao svoju poslanicu piše kao apostol i pritom vrši svoj duhovni autoritet nad crkvom koju je osobno izgradio. No čak i ako Pavao želi izraziti zabranu utemeljenu na stvaranju, koja odražava objavljenu Božju volju za muškarce i žene i čije je nepoštivanje grješno i buntovno, njegova formulacija, da osobno uskraćuje dopuštenje, krajnje je čudna. Zapravo je toliko potpuno neprikladna da je teško naći riječi koje bi dovoljno izrazile njezinu neobičnost.

Kao pastor ne biste svome stadu rekli: „Ne dopuštam vam da činite preljub“ ili „Ne dopuštam vam da kradete“.

Biblija je velika knjižnica knjiga i sadrži mnoga opća pravila ponašanja, ali – što nije iznenađujuće – nigdje u Bibliji, od Postanka do Otkrivenja, nema mjesta na kojem netko opću zabranu pogrešnog ponašanja izriče izrazom „ne dopuštam“ ili „upravo sada ne dopuštam“. To je potpuno bez presedana.

Što komplementarni stručnjaci odgovaraju na taj temeljni prigovor? Kako objašnjavaju takav izbor riječi, bez presedana i neprikladan, za navodno opću zabranu koja se temelji na Božjem planu stvaranja za muškarca i ženu?

Pregledao sam spise komplementarnih stručnjaka kao i videozapise Mikea Wingera i nisam pronašao odgovor na to. (Vidi završnu bilješku.)[1]

Komplementarno tumačenje ne odgovara Pavlovim riječima.

Očito je objašnjenje Pavlova izbora riječi da on ne izriče opće pravilo ponašanja, ni opću zabranu; umjesto toga određenoj skupini zavedenih žena nameće ograničenje kako bi ograničio učinke krivog nauka.

Kao što je to formulirao Tim Mascara: 1 Tim 2 nije uzorni nacrt, nego flaster. https://timmascara.substack.com/p/reading-1-timothy-together-part-1.

10) 1 Tim 3 i Tit 1

Pavao u 1 Tim 3,1-7 i u Tit 1,5-9 navodi popise mjerila prikladnosti za starješine.

Neki ugledni komplementarni stručnjaci priznaju da ti popisi ne isključuju žene jednoznačno. Drugi pak tvrde da popisi itekako isključuju žene, jer Pavao u njima upotrebljava izraz koji se doslovno može prevesti kao „muškarac koji pripada samo jednoj ženi“. Taj se izraz nalazi u 1 Tim 3,2 i Tit 1,6. Prevodi se različito: „muž samo jedne žene“, „vjeran svojoj ženi“, „samo jednom oženjen“, „vjeran svome bračnom drugu“ ili „vjeran u braku“.

Popis u 1 Tim 3 u nastavku se odnosi na kandidatovo kućanstvo, a oba se popisa odnose na kandidatovu djecu.

Postoji važna rasprava o tome upotrebljava li Pavao u 1 Tim 3,2 i u Tit 1,6 muški jezik generički, kako bi označio osobine koje vrijede i za muškarce i za žene.

Mogli bismo raspraviti i mogućnosti prijevoda riječi koja uvodi nabrajanja – *dei* –, koja bi mogla značiti i „potrebno je“ i „prikladno je“.

I postoji važna rasprava o povijesnoj pozadini:

- Ako je već u Starom zavjetu bilo iznimaka od muške uloge vodstva, i ako je već u širem društvu bilo iznimaka, i ako je stav Isusa i apostola prema ženama bio pozitivniji od stava prevladavajuće kulture, i ako su žene primale i vršile darove Duha, i ako je u crkvama bilo istaknutih žena kao što su Priska, Junija i Lidija, kao i Nimfa, Feba i tako dalje, onda bi – ako bi trebalo postojati pravilo da je služba starješine u crkvama zabranjena svim ženama – to moralo biti izrečeno vrlo jasno, tako da u to ne bi moglo biti sumnje.

No ovdje dolazi naša središnja točka. Odlučujuće pitanje glasi: Daje li Pavao naznake o prikladnim kandidatima koje Timotej i Tit trebaju uzeti u obzir ili postavlja obvezne uvjete koji su u svim slučajevima neophodni da bi se neka osoba smatrala prikladnom biti starješina u Božjoj crkvi? Naša je središnja točka da nema smisla čitati te popise kao popise obveznih uvjeta.

Sjetite se da je Pavao u 1 Kor 7 pisao o prednostima samačkog života za rad u Gospodinovoj službi. Tumačenje kao obvezujućih uvjeta imalo bi za posljedicu da bi se sam Pavao smatrao neprikladnim za službu starješine u mjesnoj crkvi, jer nije imao ženu, nije vodio kućanstvo i nije imao djece. A isto bi vrijedilo čak i za samoga Gospodina Isusa, koji nije imao ni ženu, ni kućanstvo, ni djecu. To bi bio apsurdan zaključak.

Popisi nisu opći, obvezni zahtjevi; oni su pokazatelji vjerojatnih kandidata koji su prikladni s obzirom na okolnosti.

Ako se popisi ne mogu upotrijebiti da se ljudi koji nemaju bračnog druga, djece ili kućanstva definitivno isključe, ne mogu se upotrijebiti ni da se definitivno isključe žene.

Naše tumačenje popisa kao pokazatelja primjerenih danim okolnostima potvrđuju razlike između dvaju popisa. Budući da je, na primjer, crkva u Efezu dobro utemeljena, Pavao u 1 Tim 3,6 može reći da kandidat ne bi smio biti novoobraćenik. No crkve na Kreti, u kojima Tit mora postaviti starješine, nove su; zato u Pavlovoj poslanici Titu nema takvoga zahtjeva, jer bi on onemogućio bilo kakvo postavljanje.

DVIJE NAJVAŽNIJE TOČKE

Izdvojimo sada iz dosad raspravljenoga dvije najvažnije točke.

Naš izbor dviju najvažnijih točaka proizlazi iz onoga što sami komplementaristi smatraju središnjim za svoje stajalište.

Nedvojbeno je 1 Tim 2,12 najvažniji tekst za komplementaristička ograničenja službe žena. Njegovo se središnje značenje često naglašava, i kod stručnjaka i kod popularnih učitelja. Tako, na primjer, George Knight u knjizi Recovering Biblical Manhood and Womanhood kaže da je 12. redak „najjasnija tvrdnja“ koja „inzistira na tome da su muškarci primarni vođe u crkvi“ (izdanje iz 1991., str. 359). Mike Winger u svom videoserijalu „Women in Ministry“ kaže da je 1 Tim 2 „najjasnije“ mjesto koje ograničava vodeću funkciju žena u crkvi (dio 12, ALL The Debates over 1 Tim 2:11–15, na 0:01 te od 9:00 do 9:01).

Zato smatram prilično zapanjujućim što komplementarni autori i govornici nemaju odgovora na naš središnji prigovor uz 12. redak: problem da „ne dopuštam“ nije pravi način da se uvede opće pravilo ponašanja koje navodno odražava objavljenu Božju volju – opće pravilo čije bi nepoštivanje bilo grješno.

Ako je to opće pravilo od Boga, onda Bog ne dopušta ženi da poučava ili da vrši autoritet nad muškarcem – a ne Pavao!

Komplementaristi inzistiraju na tome da je ovdje riječ upravo o takvom pravilu – općem pravilu koje je postavio Bog. No onda nema smisla da Pavao kaže: „Ne dopuštam“. Kako to može biti Pavlova načelna odluka ako je to Božji zakon?

Komplementaristi to navodno pravilo u 1 Tim 2,12, koje ograničava poučavanje i autoritet žena, smatraju proširenjem temeljnijega pravila o muškom autoritetu nad ženskim. Budući da je Adam stvoren prvi, iz toga nekako slijedi da su muškarci odgovorni vršiti autoritet nad svojim ženama i nad ženama uopće. Druga od naših dviju najvažnijih točaka najvažnija je od svih, jer zadire u korijen toga temeljnijeg pravila.

Naša je najvažnija točka potpuno nepostojanje bilo kakvoga božanskog nauka u Svetom pismu koji bi bio upućen muškarcima i govorio da je zadaća muškaraca vladati nad ženama.

John Piper je, uz Waynea Grudema, jedan od glavnih arhitekata komplementarizma. On vjeruje da je Izjava iz Danversa „proročka“ i da se „suočava s muškarcima koji nisu spremni voditi svoje žene“ (Piper, „The Current State of Complementarity“, mrežna stranica Desiring God, 2022). Prema Piperu, „razoran je grijeh“ kad muž propusti svojoj ženi pružiti duhovno vodstvo (Recovering Biblical Manhood and Womanhood, izdanje iz 1991., str. 44).

No ako je zanemarivanje navodne muževe dužnosti da vodi svoju ženu ili žene razoran grijeh, zašto onda od Postanka do Otkrivenja nijedan prorok i nijedan učitelj izričito ne upozorava muškarce da imaju takvu dužnost?

Pavao to nije rekao. Petar to nije rekao. Isus to nije rekao. Bog to nije rekao.

Znak upozorenja – crvena zastavica

Na kraju bih želio spomenuti još nešto što ističem u svojoj knjizi *True Complementarity: The way of Christ for men and women* („Prava komplementarnost: Kristov put za muškarce i žene“).

Prisjetimo se da u Bibliji doista postoji mjesto na kojem netko izdaje zapovijed da muškarci trebaju vladati nad ženama. To se mjesto nalazi u Knjizi o Esteri, a zapovijed nije izdao ni pravi Bog ni netko u njegovo ime.

Potjecala je od poganskih „mudraca“. Zapovijed je izdao gnjevan i osvetoljubiv poganski kralj. Njegova je kraljica hrabro odbila poslušati njegovu zapovijed, izdanu u pijanstvu, da se na njegovoj državnoj gozbi pokaže poput predmeta i da je njegovi pijani gosti gledaju razrogačenih očiju.

U Est 1,22 zapovijed kralja Kserksa (Ahasvera) glasi da svaki muškarac treba biti gospodar u svojoj kući, što osobito znači da svaki muškarac treba vladati nad svojom ženom (vidi retke 16-20).

Kad se kraljev gnjev stišao, posvetio se institucionaliziranom obliku seksualnog iskorištavanja. Iz svake pokrajine njegova kraljevstva dovođene su mu tjelesno privlačne djevice. Zatim je svake noći silovao jednu mladu ženu, djevicu, koju bi potom protjerao u dio svoga harema za „rabljenu robu“ – da je nikada više ne vidi, osim ako bi je pozvao (Est 2).

Takav je bio čovjek koji je izdao tu zapovijed. Poganin, serijski silovatelj, odvratan seksualni zločinac – on je jedina osoba u Bibliji koja muškarcima zapovijeda da vrše autoritet nad ženama.

Jasniji znak upozorenja teško je zamisliti.

Njegova podla zlouporaba muške moći mračna je potvrda Božjega upozorenja u Post 3,16. Vladavina muškaraca nad ženama posljedica je ljudske neposlušnosti. Ona nije Božja zapovijed muškarcima.

Za daljnje proučavanje

Više o tradicionalnom većinskom mišljenju o manjoj vrijednosti žena i o njegovu odbacivanju vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlje 2.

Više o komplementarnom pojmu „uloga“ vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlje 7.

Više o Post 2 i 3 vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlja 5 i 6.

Više o ženama u Starom zavjetu vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlja 7 i 8.

Više o Isusu, Dvanaestorici i evanđeljima vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlja 3 i 4.

Više o 1 Kor 7 vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlje 9.

Više o Ef 5 vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlja 10 i 11.

Više o Prvoj Petrovoj poslanici vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlje 12.

Više o službama žena u Novom zavjetu vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlja 13 do 17.

Više o 1 Kor 11,2-16 vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlja 18 do 20.

Više o 1 Kor 14,34-35 vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlja 21 i 22.

Više o 1 Tim 2 vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlja 23 do 29.

Više o uvjetima za starješine u 1 Tim 3 i u Tit 1 vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlje 30.

Ako vas zabrinjava utjecaj kulture na tumačenje Biblije i „skliske nizbrdice“ (kad jedna promjena gledišta povlači za sobom drugu), vidi True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), poglavlje 31.

Bilješke

1. O nepostojanju objašnjenja vidi Hurley, Man and Woman in Biblical Perspective, 1981: 200–2; Recovering Biblical Manhood and Womanhood, 1991: 180–1 (Moo); Knight, The Pastoral Epistles 1992: 140; Mounce, Pastoral Epistles 2000: 120–3; Grudem, Evangelical Feminism and Biblical Truth 2004: 65–9, 299–302; Blomberg, Two Views on Women in Ministry 2005: 168; Sandom, „Different by Design“ 2012: 154–60; Köstenberger i Köstenberger, „God’s Design for Man

and Woman“ 2014: 205–12; „Women in The Church“, 3. izdanje: 155– 61 (Köstenberger), 188–90 (Schreiner); Smith, God’s Good Design 2019: pogl. 2; Grudem, Systematic Theology, 2. izdanje 2020: 1152, 1161; DeYoung, Men and Women in the Church 2021: 79–80; Kuruvilla, 1 and 2 Timothy, Titus 2021: odjeljci 4.2.1–2. Yarbrough (The Letters to Timothy and Titus 2018: 175) doduše ne razmatra izravno tu poteškoću, ali kaže da je Pavlova glavna misao „taktičan način da se Timoteja podsjeti na podjelu rada koja je vrijedila u bogoslužju crkve“. To ipak nije uvjerljivo. Da je Pavlova uobičajena praksa bila zabranjivati ženama poučavanje, ne bi bilo taktično podsjećati Timoteja na to. Za usporedbu: njegova je uobičajena praksa bila osuđivati spolni nemoral, ali ne može se ozbiljno zamisliti da bi iz takta napisao Timoteju: „Ne dopuštam spolni nemoral.“ Osim toga, Pavlov se takt u ovoj poslanici pokazuje u tome što bogate žene koje se loše ponašaju ne imenuje, dok je prema Timoteju posvuda prilično izravan (vidi 1,3; 18-19; 3,15; 4,6-7; 11-16; 5,1; 21-23; 6,2; 11-14; 20-21).

U bilj. 309 Yarbrough navodi dva mjesta na kojima se upotrebljava „‚dopustiti‘“, i ona naglašavaju poteškoću: (1) u 1 Kor 14,34 „nije dopušteno“ pasiv je u trećem licu, što je vrlo prikladno za izlaganje općeg pravila koje je utvrdio nadležni autoritet, za razliku od „ne dopuštam“; (2) u 1 Kor 16,7 Pavao kaže da se nada da će jednom posjetiti Korinćane, „ako Gospodin dopusti“ – što Gospodin u jednom trenutku može učiniti, a u drugom ne. Na taj sam problem s „ne dopuštam“ upozorio u: Bartlett, Men and Women in Christ: Fresh Light from the Biblical Texts 2019: 220. Koliko mi je poznato, nijedan komplementaristički orijentiran recenzent koji se bavio mojom knjigom nije na to dao odgovor. Netko bi mogao uputiti na to kako govore farizeji u Mk 10,4 („Mojsije je dopustio napisati otpusno pismo“) i Isus u Mt 19,8 („Zbog tvrdoće vašega srca Mojsije vam je dopustio otpustiti svoje žene“). Upućuje se na učinak propisa u Mojsijevu zakonu u Pnz 24,1-4, koji je čovjeku koji se razveo od svoje žene zabranjivao da je kasnije ponovno oženi; to je impliciralo da se razvod tolerirao, a Isus objašnjava zašto je bilo tako. No ovdje je „Mojsije“ skraćeni način izražavanja koji znači „Mojsijev zakon“, a ti tekstovi ne upotrebljavaju prvo lice („Ja dopuštam“). Zapravo, u Mojsijevu zakonu nigdje ne stoji „Ja dopuštam“ ili „Ja ne dopuštam“, a ni sam Isus nikada ne upotrebljava takav izraz kad izlaže pravilo ponašanja.